

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm IV. Ex literis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

cundus, per temporis longissimi præscriptionem, videl. 40. annis cum titulo: at verò immemoriali tempore, si titulus absit, argum. c. 1. de præscript. in 6.

2 NOTANDUM II. Prælati, qui pleno seu, vt alij dicunt, plenissimo iure, id est, omnimodè ab Episcopo diocesano, ratione Ecclesiarum suarum, exempti sunt, quasi Episcopalem iurisdictionem obtinere censentur. Hac de re dixi in qq. de elect. q. 206.

3 NOTANDUM III. Præscriptio seu vfuçapio contra Ecclesiam inchoata, vacante Prælatura, suspensa manet ac veluti dormit, ita vt tempus vacationis auferri, seu non computari debeat. Ita etiam habetur in c. de quarta, 4. de præscript. Ratio est: Quia Ecclesia tunc defensore caret, c. 1. & vlt. Ne Sede vacante &c. Quandoquidem Capitulum pro iuribus Episcopalibus Sede vacante in iudicio contendere non potest, cit. c. vlt. iun. Gl. ver. vacante. Vide quæ dixi lib. 3. Th. mor. tr. 4. c. 11.

4 NOTANDUM IV. Terminus probationum peremptorius, seu cum exclusione datus, astringit etiam Ecclesiam. Sed conceditur beneficium restitutionis in integrum, si necessaria probatio omissa fuit. Ita habetur etiam in Clem. vn. hoc tit. Exemplum est: Procurator alicuius Ecclesiæ à iudice impetrauit duorum mensium spatium, intra quod testes, aliàsque probationes afferre possit. Finito illo tempore, non admittetur Ecclesia ad probandum, nisi restitutionem in integrum impetret, si probationem necessariam Procurator producere intermiserit. Sed & idem dicitur de natu Minoribus, ob allegationem obtinendæ causæ necessariam in iudicio omisam, restituendos esse. l. Minor, 36. ff. de Minoribus.

5 Requiritur tamen ad huiusmodi restitutionem, vt Ecclesia propter probationes non productas versetur in damno pecuniario, aut lucri amissione: Alioquin non restituetur; v. g. quòd crimina non probauerit contra litigantem super beneficio, sicut docet Durand. lib. 2. speculi, p. 3. tit. de restit. in integrum, §. 2. n. 7. vers. Sed pone, argum. l. auxilium, 37. ff. de Minoribus.

NOTANDUM V. Ecclesia læsa restituenda, etiam est contra alium: quemadmodum & Minor læsus contra Minorem restituitur, l. verum, 11. §. Item quæritur, ff. de Minoribus.

Obijcies: Si duorum paria priuilegia concurrunt, cassato vtroque, seruari debet ius commune, vt docent DD. nominatim Abb. in c. præsentia, n. 37. de probat. ex l. assiduis, C. Qui potiores in pignore. Respond. cum Bartolo in Auth. Quas actiones, n. 3. C. de SS. Ecclesijs, Abbate loco cit. Id verum esse, si duo pariter respectu eiusdem causæ priuilegiati sint: Secus si in genere tantum priuilegiati, sed respectu causæ non par sit vtiusque conditio, & fauor: Ita enim accidit in restitutionibus in integrum, per quas illi parti potius subueniendum est, quæ in damno, seu amissione iuris sui versatur. Sin autem nesciatur, vtri parti, pariter alioquin priuilegiatæ, reuerà ius competat, de quo non amittendo contendit, tunc vtique, si læsa videatur, interim restituitur, donec veritas in iudicio appareat, vt in casu huius c. Vide quæ dixi cit. tr. 4. c. 11. n. 2. §. Ex multorum.

CAPITVLVM IV.

Ex literis.

PARAPHRASIS.

Inter duos coniuges causa matrimonialis agitabatur, quam Pontifex Innocent. III. quibusdam Iudicibus delegat; qui cum diuortij sententiam protulissent, mulier ad Sedem Apostolicam appellauit: Eam appellationis causam Papa Abbati, & Archipresbytero Paduano commisit. Abbas (eui alter vices suas commiserat) quia videbat mulierem ad terminum peremptorium non comparuisse, inspectis actis priorum Iudicum, eorundem sententiam confirmauit. Cum hoc intellexisset pater mulieris, accessit ad Abbatem, & iuramento confirmauit, quendam fraudulenter venisse ad ipsos, falsas literas afferens, quibus continebatur, vt diebus octo post terminum constitutum Abbatis (cui impedi-

pedimentū necessarium incidisse narrabatur, cur ad diem antea definitam adesse nō posset) conspectui se sisterent: Cū verò Abbas ipsis fidem super hac re habere nollet, dicta mulier ad Sedem Apostolicam appellauit, & supplicauit. Hac re intellecta, respondet Innocentius: Tametsi fraus, quæ allegatur, plene probata non sit, tamen secundum canonicam æquitatem, se supplicationem mulieris admittere, eique pro matrimonio postulanti beneficium restitutionis ad nouam causæ audientiam concedere. Ideoque alijs Iudicibus mandat, vt de causa appellationis cognoscentes, primorum Iudicum sententiam confirmet, vel infirmet, prout ipsis iustum esse visum fuerint.

SUMMARIUM.

1. *Sententia in causa matrimoniali non transit quidem in rem iudicatam, quoad veritatem; transit tamen quoad instantiam iudicij.*
2. *Causæ matrimoniales non tantum Episcopis, sed etiam alijs in dignitate constitutis delegantur.*
3. *Dubitans, an capax sit remediij ordinarij appellationis, potest adiungere supplicationem extraordinarij, videl. restitutionis in integrum.*
4. *Qui appellat, iustitiam sibi administrari postulat contra errorem iudicis, vel iniquitatem.*
5. *Supplicatio strictè accepta ad inferiorem iudicem dirigi non potest; potest autem late accepta, qua suspendit etiam sententia executionem.*
6. *Etiā Maiores natu quandoque restituntur, si grauer lesi sint, ad hanc autem restitutionem opus est, vt præter lesionem alia iusta causa restitutionis v. g. absentia, detentionis, ignorantia probabilis ostendatur.*
7. *In causa fauorabili, vti est matrimonialis, causâ semiplenè probatâ, potest interdum Iudex, præsertim supremus, per restitutionem in integrum inibere, vt causa demo cognoscatur.*

NOTANDVM I. Licet sententia in causa matrimoniali non transeat in rem iudicatam, quoad veritatem, transit tamen quoad instantiam iudicij, ita vt nouo processu opus sit, nisi restitutio in integrum petatur. Ita Ioan Andr. hic in Gl. penult. Alex. de Neuo in c. lator, 7. n. 12. de sent. & re iudic.

NOTANDVM II. Causæ matrimoniales non tantum Episcopis, sed etiam alijs in dignitate constitutis personis à Sede Apostolica delegantur. Addit verò Abb. n. 2. Quod nec Episcopus prohibetur causam matrimonialem alteri idoneo delegare.

NOTANDVM III. Dubitans num ordinarij appellationis remediū sibi competat, potest in eius defectum, adeoque sub conditione, si prioris remediij capax non sit, adiungere extraordinarij remediij, videl. restitutionis in integrum, supplicationem. Ita Imola hic, n. 5. Abb. n. 3. Pro cuius intellectu

Aduerte primò, Quod qui à sententia Iudicis appellat, is iustitiam postulat contra Iudicis errorem, aut iniquitatem sibi administrari. Quare si Iudex videatur rectè sententiam tulisse (vt in casu proposito, quando Iudex sententiam tulit parte absente, quæ post lapsum termini peremptorij contumax apparebat) tum non recipietur appellatio, Sulcipi tamen poterit supplicatio, in ordine ad restitutionem in integrum; quia ea plerumque non supponit Iudicis aliquam iniquitatem; sed aliam causam, v. g. absentiam, probabilem ignorantiam, tertie personæ fraudem, ob quam læso succurri debeat.

Porro tametsi restitutio in integrum ob lesionem maioribus natu non concedatur, si ordinarij appellationis remediū intentari possit, attamen Minori, sicuti & Ecclesiæ, concedenda est restitutio, tametsi appellare possit; propterea quod remediū restitutionis facilius minusque odiosum sit, quam appellationis remediū (cū in ea error seu iniustitia Iudicis inferioris coram Superiore ostendenda sit) sicuti Abb. notauit in c. seq. n. 18, Sin autem Minor, aut Ecclesia ipso iure tuta sit, vt quia sententia irrita est, tum ei extraordinarij remediū restitu-

tionis non conceditur; cum per ordinariam viam nullitatis agere possit, l. in causæ, 16. ff. de Minoribus.

5 Aduerte secundò; Quòd supplicatio in ordine ad Iudicem tribus modis accipitur: Primò latissimè, pro quibuscunque precibus Iudici porrectis, siue ad iustitiam, siue ad gratiam impetrandam. Secundò latè, pro petitione restitutionis in integrum contra latam sententiam: Et hæc supplicatio præter læsionem, causam præterdit, siue ea sit imbecillitas ætatis, siue fauor publicus Ecclesiæ, siue alia causa in iure probabilis, ob quã Iudex ex officio succurrere debeat, ideòq; restitutio in integrum partim de iustitia, partim de gratia participat. Tertiò strictè accipitur supplicatio, per quam, allegata læsione, petitur, vt sententia rescindatur ex sola gratia & benignitate Principis, eò quòd appellationis remedium nullum haberi possit, ideòque æquum videatur, vt succurratur extraordinariè. Et talis supplicatio ad inferiorem Iudicem dirigi non potest; cum nemo præter Principem, sententiam Iudicis, extra casus iure concessos, retrahere & plerumque ius parti quæsitum, tollere possit. Videri potest Innocent. hic n. 3. Gl. ver. supplicauit, Abb. n. 10. Beroius, n. 20. Abb. c. seq. n. 17. Sfort. de rest. in integr. p. 1. q. 1. a. 7.

Inter has duas posteriores supplicationes, duplex discrimen occurrit. I. Supplicatio latè accepta non solum erga Principem, sed etiam erga Iudicem inferiorem fieri potest; cum sit imploratio Iudicis officij, quòd secundum iura impartiri debet petenti, supposita causæ cognitione. Et ita quidem, vt vel ipse, qui sententiam tulit, contra eam restitutionem in integrum causã cognitã dare possit; Vel Superior eius, aut quasi Superior, v. g. Episcopus contra Vicarij sui generalis sententiã. Sed vice versa, Vicarius restitutionem dare non potest contra sententiã Episcopi, vt docet Abb. in c. seq. n. 3. Quia inferior nõ restituit contra sententiã Superioris, l. Minor, 18. ff. de Minoribus.

Secundum Discrimen. Supplicatio latè accepta magis conuenit eum appellatione;

quia & illa suspendit sententiã executionem; Non item supplicatio strictè sumpta; sed cautio dari debet de restitutione facienda, si supplicans causam obtinet, iuxta Auth. Quæ supplicatio, C. de precibus Imperatori offerendis, & docet Abb. in c. suscitata, n. 10. hoc tit. discriminis huius rationem afferens; quia vt supra dictum fuit, supplicatio latè sumpta iustitiæ aliquo modo innititur; at verò strictè sumpta soli gratiæ. Vtriusq; tamen supplicationis admissio extendit, vt causæ audientia de nouo concedatur, vt appareat, num sententia prius lata rescindenda; an verò confirmanda sit, vt dicitur in fine huius c.

Loquimur verò in casibus, quibus sententia ipso iure consistit. Sin verò condemnatus eam nullitatis arguere velit, quia v. g. ordo iudiciarius seruatus non est, l. probatam, 4. C. de sententijs, tum actionem contra Iudicem instituere poterit, nec opus erit extraordinario supplicationis remedio; quippe quod, sicuti & appellatio, ad rescissionem sententiæ, post causam cognitã tendit.

NOTANDVM IV. Etiam maioribus natu, si grauius læsi sint, quandoq; per restitutionem in integrum succurratur, vt videre est tit. ff. Ex quibus causis maiores & c. Sed discrimen inter restitutionem, quæ conceditur Minori, & Ecclesiæ, eamque, quæ conceditur maiori; quòd ad eam iufficiat ostendere læsionem grauem, ad hanc præter læsionem, necesse est aliam iustam causam demonstrasse, v. g. absentia, detentionis, probabilis ignorantia, ob quam læsus per Iudicis officium restituendus videatur, vt docui lib. 3. Th. mor. tr. 4. c. 11. n. 6.

NOTANDVM V. In causã fauorabili, cuiusmodi vel maximè est matrimonialis, si causã maiorem natu restituendi semiplenè probata sit, v. g. per vnum testem, aut iuramentum, potest quandoq; Iudex, præsertim supremus, per restitutionem in integrum iubere, vt causã denuo cognoscatur. Idque secundum canonicam benignitatem; cum secundum canones non ad rigorem & subtilitatem iuris; sed magis ad id, quod æquum & rationale est, attendi debeat, c. 1. de do-
lo &

lo & contumacia, c. in causis, 19. de sentent. & re iudic.

CAPITVLVM V.

Tum ex literis.

PARAPHRASIS.

Controverſia erat ſuper quibuſdam parochijs inter Eccleſiam Oſceniſem, & Ilerdenſem, coram Eugenio III. Papa: Is ſententiam tulit pro eccleſia Oſceniſi. Sed cum pars aduerſa ſe per eam ſententiam enormiter leſam eſſe conquereretur, Anaſtaſius IV. Cæleſtino tum in Hiſpanijs legationis officio fungenti cauſam comiſit: Is cepit eam cognoſcere, ſed non terminauit. Interim moritur Anaſtaſius, cui Alexander III. ſuccedit. Alexandro verò dictus Cæleſtino III. qui eandem cauſam Cardinali Diacono delegauit, eo tenore, vt inſpectis Ilerdenſis Eccleſiæ priuilegijs, & audijs rationibus, priore Eugenij ſententia nihil obſtante, ſententiam definitiuam proferret, & executioni mandari curaret. Verùm licet cauſa cepta, & teſtes aliqui producti fuerint, tamè mandatum Sedis Apoſtolice adimpletum non fuit. Quamobrem Antonius Ilerdenſis Canonicus poſtulauit ab Innoc. III. qui Cæleſtino ſucceſſerat, vt ex officio ſuo Ilerdenſem Eccleſiam contra Eugenij ſententiã reſtitueret. Papa itaque cum Cardinalibus ſuis, alijsq; uiris peritis conſiderans, quòd Cæleſtino reſtitutionis beneficiũ iudicari eſſe concedendum, dum cauſam illam Cardinali commiſit, facile inde collegit, ſe quoque ſupplicationem illam admittere debere: præſertim cum & Romani Pontificis ſententia poſſit in melius commutari, ſi vel falſitas, aut veri diſſimulatio obreperit, vel temporis neceſſitas ad quiddam ſtatuendum compulerit. Imò ſecundùm ciuilia iura, Princeps etiam bis iudicatas cauſas examinari permiferit, nùm ijs reſciſſis reſtitutio in integrum danda; Sed & regiſtrum Eugenij Papæ luſtrando perſpexiſſe ſeſe Innoc. ait

quòd ſententia illa primo ſui Pontificatus menſe promulgata fuerit, cum de meritis cauſæ non ſatis poterat eſſe inſtruetus. Nitebatur enim is ad ferendam ſententiam contra Ilerdenſem eccleſiam, ea potiffimum ratione, quòd priuilegium Urbani II. eidem Eccleſiæ conceſſum falſitatis argueretur; cum tamen poſtea in Regiſtro eiufdem Urbani repertum fuerit incorruptum. Propter hæc in eam ſententiam tandem it Pontifex, vt in præſentia partium (quippe quarum aſſertione merita cauſarum aperiuntur) cognoſcatur, utrùm reſtitutio in integrum data iam ſit, aut deinceps danda, necne: Itaque mandat Epifcopo, & Capitulo Oſceniſi, vt ad feſtum B. Lucæ perſonaliter, vel per idoneum procuratorem Romæ ſe ſistant, oſtenſuri, ſi poſſint, quòd ſententia Eugenij retractanda non ſit; aut ſi iudicatum fuerit, retractandam eſſe, ad principale negotium pertractandum ſint ſufficienter inſtrueti; hoc ſcientes, cum propter locorum diſtantiã ſite magnis ſumptibus ac laboribus sæpius ad eos recurſus haberi nequeat, ſi ad dictum terminum, qui vt peremptorius aſſignatur, mandatis non paruerint; nihilominus in negotio ipſo Papam proceſſurum eſſe, quantum de iure poterit.

SUMMARIUM.

1. Licet à ſententia Papæ alteriusve Principis appellari nequeat, poteſt tamen eidem ſupplicari.
2. Tertio appellans contra ſententiam aduerſus ſe latam & confirmatam, audiendus non eſt, ſupplicare tamen poteſt, vt cauſa bis iudicata denuo cognoſcatur, & deprehenſo errore reſcindatur.
3. Si ob temporis anguſtias Iudex non potuit inſtrui de meritis cauſæ, ſententia ipſo iure nulla eſt.
4. In dubio de priuilegijs tenore, recurrendum eſt ad originale, quod eſſe ſolet in Principis regiſtro. In dubio autem de actis iudicij ad Notarij protocolium.

Llll 3

s.Re.